

als grijp-gedrochten zullen dreigen boven uit de lucht. De reuzenkracht van zijn spierennek is nutteloos geworden.

En dan de kop!

Die heeft mij, toen ik deze houtsnede voor het eerst zag, gevangen gehouden in schrik. De oogen zijn nachten van toorn, de schedel is wreed-gerekt en daemonisch platgedrukt, en heeft alleen plaats voor de bloed-gierigste instincten; de snavel, hard als geblauwd staal, is bestemd tot hakken en scheuren, en het vreeslijkste wapen, dat men zich denken kan.

„Wie du das volle Herz ansetztest als ein Zecher, „Dasz mit dem Leben trinkt der Tod aus einem Becher...

Zoo dringt dan deze gier tegen zijn houten zitplaats aan, omdonkerd door de zware wanden van de kooi, die hem, den luchtkoning, den duisteren roofvogel, houdt gevangen.

Al zijn lamgeknodste energie, heel de tragiek van zijn vermoorde vrijheid, welke hij noodig heeft om te bestaan, zonder welke hij niets is dan een wrak, dan een brok nacht, verschrompeld en verdoken — dit alles heeft Edith Pijpers verstaan en is beeld geworden, toen zij haar „gevangen gier” sneed in sobere lijnen. ☒

HERFSTVACANTIE IN KANDERSTEG :

(4) DOOR H. S. S. KUYPER

Voor wie in september reist, en toch „hoog” wil zitten, is Kandersteg wel een uitgezocht plekje. Vooral voor wie er zooals wij, naar 't getuigenis van ons hotel-personeel, „die schönsten Wochen des ganzen Sommers *) beleeft.

Kandersteg biedt elk wat wils. Er zijn echte moeilijke bergtochten, kleinere, makkelijker bergtochten, kortere en langere klimpartijen naar mooie uitzichten, en ook nog tal van gewone „platte” wandelingen langs den Kander en door de bosschen. En overal banken en handwijzers, vooral in 't lagere gedeelte. Een echt alom bekende druk-bezochte *Sommerfrische*. 't Houdt zoo 'n beetje 't midden tusschen 't tweede en derde „Zwitserland,” dat ik in mijn vorige artikelen beschreef.

En niet alleen is 't breede dal van Kandersteg zelf zeldzaam mooi van bouw met zijn steile berghellingen, waarboven de sneeuwtoppen blinken van Blümlisalp, Doldenhorn, Balmhorn en Altels, — maar ook de vele zijdalen met berggevaarten en gletschers zijn prachtig, en nooden u van alle kanten tot de heerlijkste tochten, die u midden in de regionen der eeuwige sneeuw brengen.

Natuurlijk mist ge in den herfst de bloemen, die in lente en zomer in Kanderstegs alpenweiden maar voor 't plukken staan. Maar toch toeven er nog heel wat. Telkens stonden we verbaasd, in September nog zoo-veel bloemen te vinden.

En natuurlijk, omdat er nog zooveel bloemen zijn, fladderen er ook nog vlinders en vlindertjes rond bij de vleet. En alles met die fijne, teere en toch schitterende kleuren, waaraan ge de bloemen en vlinders van 't hooggebergte herkent.

De volle pracht is er niet meer, maar welk een jubel is er dan ook in uw hart, als ge eind September nog met handenvol gentianen en diep-blauwe alpen-vergeet-

mij-nieten van een tocht hoog in de bergen terugkomt.

Wat ge aan bloemen — en bloesems — mist, wordt u ruimschoots vergoed door overvloed van wilde vruchten.

Het prachtige Gastern-Tal staat thans vol frambozen. Elders vonden we struiken vol bramen. Ook nog blauwe boschbessen in overvloed, al raakt hun tijd voorbij. En overal blinken op den bronzen boschbodem de gladde, bloedroode koraaltjes der *Preizelbeeren* (vossenbessen) voor ieder die zijn, wat de Amerikaansche schrijver Thoreau noemt, *healthy out-of-door appetite* *) nog niet verloren heeft, een welkome zuur-frissche verkwikking op lange wandeltochten.

En nog meer geneugten heeft het hooggebergte in den herfst. B.v. des zomers ongekende rust en stilte. Niet alleen in hotels en treinen en winkels, maar ook — en dat vooral is zoo heerlijk — buiten in de natuur.

Uren ver kunt ge gaan in de zon-doorglorde den-nenbosschen, over steile berghellingen, langs steile rots-paden, — kwartieren-lang kunt ge zitten op banken of planken, op boomstronken of steenen, — dat niemand uw rust (naar geest en lichaam beide) komt verstoren.

De zoo weldadige werking van eenzaamheid en rust in Gods prachtig bergland komt in de stille September-maand over u, zooals dat in de drukke zomer-maanden eigenlijk nooit mogelijk is. ☒

☒ In September komt het vee van de hooggelegen alpenweiden terug. Dat is altijd een groote gebeurtenis in de Zwitsersche dorpen. Ook in Kandersteg.

Vroeg in den morgen komen ze terug, heele kudden prachtige Berner-Oberland-koeien. In de verte hooren we al het liefelijk klokkengelui der groote en kleine bellen, die de koeien aan haar halzen dragen. Nader en nader, heen en weder langs den wendenden weg, komt het harmonieus geklank. We kijken uit onze ramen, en zie, daar komt de stoet aan. De mooiste, grootste koe voorop, met het melkstoeltje tusschen haar horens gebonden, en de *Senners* in hun schilderachtige kleedij er naast. Trotsch loopen ze naast de koeien, of ze zeggen willen: „Wat zeg je er van? Hebben we die koeien daar heel hoog boven op de bergen niet goed verzorgd?”

Uren moeten ze zoo soms loopen van dorp naar dorp, van stal naar stal. Telkens komen er prachtkoeien „thuis,” al kleiner wordt de kudde, al zachter klinkt het gelui der klokken, verder, verder gaan ze, heen en weder wendend langs den wendenden weg...

En als de klingelende stoet voorbij is, en 't geluid wegsterft diep in het dal, dan weet heel Kandersteg, dat de zomer nu ook voorbij is, en dat de herfst er is, en dat de winter, de witte sneeuw-winter van 't hooggebergte nadert.

De koeien komen 't eerst naar beneden. Dan volgen de schapen. Een week later zoowat. Schapen zijn sterker dan koeien, beter bestand tegen kou en schaarsch voedsel. Ze houden 't langer uit hoog op de bergen.

Zeven duizend schapen hebben we op een goudglanzenden herfstmorgen door Kandersteg zien trekken. Heel blij en fijn klonk het getingel hunner belletjes, snel bewogen door het vlug gestap hunner fijne pooten. Zoo heel anders dan het lieflijk-plechtig klokgelui der langzaam gaande, zwaar gebouwde koeien.

Witte en bruine schapen waren het, en wonderschoon scheen het heldere morgenlicht op hun dikke vachten. Zeven duizend — eindeloos scheen de schapenstoet.

*) De mooiste weken van den ganschen zomer. ☒

*) Gezonde eetlust, door de buitenlucht opgewekt. ☒

Als we vooruit keken op den weg zagen we schapen — en als we achteruit keken op den weg zagen we nóg schapen....

Zeven duizend schapen. Zooveel had Job er ook. Ik heb nooit geweten, hoe ontzaglijk veel dat is, als toen ik zeven duizend schapen langs mij heb zien trekken op dien schitterenden September-morgen in Kandersteg.

't Langst blijven de geiten boven. Die zijn nóg sterker, nóg geharder dan de schapen.

Aardig is dat, in September dien terugkeer van het vee te zien. Maar... daarom zijn dan ook de stallen, die mooie houten *châlets* hoog op de bergen, leeg en is er dus ook voor geen geld of goede woorden melk of kaas te krijgen, die op warme zomerdagen zoo welkome verkwikking op lange tochten over de onbewoonde berghegelingen zijn.

En hiermede noem ik een der groote nadeelen van 't reizen in 't hooge Zwitserland in September. Want niet alleen 't natuurlijke *voedsel*, maar ook de natuurlijke *wegwijzer*, de *Senner* (herder), die èn als melkverschaffer èn als wegwijzer des zomers zulke goede diensten bewijst, ontbreekt. In September is zijn taak afgeloopen. Met de koeien en de schapen en de geiten verhuist hij naar lager streken, tot ze allen, als de lente komt, en de sneeuw van de alpenweiden is weggesmolten, in feestelijken optocht weer bergopwaarts zullen trekken.

Is er in September op tochten door 't hooggebergte een eenzaamheid, die u verkwikt — er is ook een eenzaamheid en verlatenheid, die u hindert, en u als voorbode van den naderenden winter, wel eens wat somber stemt. Maar toch, wie bovengenoemde nadeelen: schaarschheid van bloemen, korte dagen, en de verlatenheid der alpenweiden niet al te zwaar tilt, vindt het, om al bovengenoemde vóórdeelen, toch eigenlijk wel heerlijk reizen in Zwitserland in September. ☒

GENOVEVA :

(V)

DOOR K. TER BEEKE

GENOVEVA WAS GEWORPEN IN HET Gonderste gewelf van den kasteeltoren, die tot gevangenis diende en genoemd werd de armenzondaars-toren.

Het was er koud. De natte, ongeplaveide grond wasemde een bedompte atmosfeer uit. De muren, glinsterend van vocht, waren met groote groene schimmels bedekt. Door een klein getralied venster viel slechts spaarzaamelijk licht binnen het sombere hol, dat in zijn donkerte en stilte een doodengewelf geleeke.

Op den vloer lag een bos klam, half verrot stroo: dat moest Genoveva tot legerstede dienen.

Er was een aarden kruik met water. Er lag een homp oud brood.

Dat was voedsel en drank voor de gevangene.

Een vreemde, gunsteling van Golo, zou als cipier dienst doen.

Toen Genoveva een weinig bekomen was van de ontsteltenis, en den somberen kerker in al zijn verschrikkingen zag, en dacht aan den laster, dien de slechte Golo nu wel schrijven zou aan haar man, zonk zij op den killen bodem neer en bad vurig tot God om Zijn hulp en troost.

En zij dacht aan de woorden van den ouden bisschop, die hij gesproken had op haar bruiloftsdag, — dat God haar een groot geluk had toebedacht, waarvoor al haar vrienden en zij zelve danken zou.... En weenend vroeg zij zich af, waarom zoo rijke belofte zoo wreedelijk tot leugen gemaakt werd, zoo blijde verwachting ruw verstoord.... O, zij kende den aard van Siegfried, wist van zijn opvliegendheid, zijn toorn, opstekend plots als een storm, en in verblindheid razend en vernielend.... Maar God wist dat zij rein was van

de afschuwelijke zonde, waarvan Golo haar lasterlijk had beticht.... God wist het, dat zij haar man ook in zijn afzigheid had liefgehad in reïne kracht, in zuivere trouw, vurig en diep — hem, den vader van het kind, dat geboren zou worden binnenkort.... God wist het alles....

En schreiend boog zij zich.

„Uw wil geschiede,” snikte ze.

„Uw wil...”

Niet vele weken daarna, op een nacht, als de storm woedt over het veld, en de wind giert langs den armenzondaars-toren, en de regen neerplast op het slotplein, en de kerker van Genoveva somberder en killer is dan ooit, wordt haar een zoon geboren.

Schreiend houdt zij het jongske in de armen....

O, groote vreugd!

O, diepe droefheid!

☒ Genoveva, van alle pries-

leveren per dag \pm 500.000 K.G. afval en vuil op. Een dure geschiedenis dus, want de speciale wagons, voor zulk vervoer noodig, moeten aangeschaft worden. Veel toepassing heeft het stelsel nog niet gevonden. Te Glasgow in Schotland heeft men het als proef toegepast en men is geëindigd met vuilverbranding.

Afgezien van de omstandigheden, die het bemestingsstelsel duur maken, heeft het natuurlijk een grooten voorsprong als buitengewoon goedkope vorm van bemesting. Als wij even denken aan den grooten afval van groenten, aardappelen, vleesch, broodresten, visch, enz., welke in het stadsvuil meegaan, dan kan het ons niet verbazen, dat de scheikundige onderzoekingen wijzen op zeer goede resultaten. Een in deze richting zeer gunstig resultaat heeft het systeem van den Italiaanschen landbouwkundige Beccari opgeleverd; hij paste echter geen open bemesting toe, doch sloot de mest (of het vuil) op in z.g. kamers, met een zekeren luchttoevoer, zoodat na 35 of 40 dagen het vuil is omgezet in mest, waarvan het gehalte aan stikstof, phosphor en kali dubbel zoo hoog bleek als dat van de open bemesting. Ook voor het vuil van groote steden schijnt dit systeem te benutten, althans te Rome, Napels, Florence, Marseille en ook in Amerika wordt het hier en daar toegepast. Voor Antwerpen is er een open bemestingsterrein van 162 H.A. bij Brecht. Ook Brussel heeft zoo'n vuilnisveld in de buurt.

Genoeg nu van het vuil. De lezer heeft kunnen zien, dat er op allerlei wijze gelegenheid is of door de moderne scheikunde gezocht wordt, om ons van onzen afval af te helpen. En dat er een treffende kringloop is in den gang der dingen: straks doet de afval van uw oude aardappelen de nieuwe groeien!

V. D. M.

GEDACHTEN

Een mensch, die een verborgen leven leidt, verwacht hier op aarde geen enkele belooning — zijn loon is in de hemelen voor hem bewaard. Zijn goede daden te laten bekijken door de menschen, is even dwaas, als de graankorrels in de zon te leggen, in plaats van ze in den grond te verbergen. Alléén in de donkerte kunnen zij ontkiemen en vrucht dragen. ☞

HERFSTVACANTIE IN KANDERSTEG :

(6) DOOR H. S. S. KUYPER

WIE IN KANDERSTEG DEN PRACHTIGEN tocht naar den Alpschelenhubel wil ondernemen, zou ik raden eerst de kleinere bestijgingen van Höh en Golitschen te doen.

Ze zijn niet zóó mooi als Alpschelenhubel, — en ook lang niet zoo hoog — maar zeer de moeite waard.

Kandersteg is rijk aan heerlijke uitzichtpunten, waar men rustig genieten kan van de aanschouwing der eeuwige-sneeuwbergen en gletschers.

Höh en Golitschen zijn beroemd in heel Kandersteg. Ze liggen in elkaars verlengde. Over Höh stijgt men naar Golitschen. Beide zijn Alpenweiden met stallen (houten hutten in chälet-vorm) voor het vee. ☞

☞ Na een uur klimmen langs een makkelijk pad door prachtige pijnbosschen, komt ge op Höh, een groote, open, groene vlakte tusschen donkere bosschen, met goed gras, waar koeien en geiten grazen. Höh ligt — zijn naam ten spijt — niet hoog, en daarom vinden we in September het vee nog op deze prachtige Alpenweide, en luiden de bellen, groote koeien-bellen en kleine geiten-bellen, hun liefelijke klanken door de grootsche stilte der natuur. De stallen zijn open, en een kleine herdersjongen, Ernst geheeten, komt gezellig een praatje met ons maken.

Dat alles is de nazomer, die nog toeft op Höh, 'en dankbaar genieten we er een wijle van. Op alle hoogere Alpenweiden is thans de zomer „weg”: de mooie beige Berner-oberland-koeien; de geiten; de zoete muziek der bellen aan de halzen van 't vee; de herder, die den weg wijst, en melk, kaas en koffie voor u heeft. Verlaten liggen de weiden, gesloten zijn de stallen, geen klok-gelui klingelt over de bebloemde hellingen.

Zóó vonden we 't ook, toen we onzen tocht vervolgden, en na steilen klim Golitschen bereikten. 't Was of alles hier gevluht was: koeien, geiten, schapen, herders. Zóó eenzaam en verlaten ziet de mooie Alpenweide er uit met haar luttele, onbewoonde, verlaten stallen . . .

Maar waarom zouden we treuren om wat we missen, als we zoo'n heerlijk uitzicht om ons heen hebben?

In duizelingwekkende diepte onder ons blinkt op groenen bodem het blauwe water van 't Thunermeer.

En aan de andere zijde zien we op 't Kanderstegs prachtige blanken bergketen, dien we nog nooit zóó mooi gezien hebben als hier.

't Is een zonnige, schitterende herfstdag, en tegen hel-blauwen hemel heffen zich, blinkend van licht, de witte sneeuwtoppen van Blümlisalp, Altels, Balmhorn en Rinderhorn.

Geen wolkje, geen windje. Een gouden herfstdag. Welk een voorrecht, dien te mogen doorbrengen op zulk een uitgezocht plekje in 't hooggebergte als Golitschen.

Maar hoewel 't al midden September is, wordt 't ons zóó warm in de felle straling der *Höhensonne*, dat wij vluchten naar de eenige schaduw op deze zonnige helling: de schaduw van den gesloten stal. Maar de stal-omgeving is zóó modderig, dat we niet, als boven, op den bodem kunnen zitten. Gelukkig liggen er planken en blokken hout te kust en te keur. En zoo kunnen we zelf een bank maken, in de modder, zoo noodig voetenbankjes er bij, en zitten zoo, heel genoegelijk, in de koele stalschaduw, te genieten van de heerlijkheid, die ons omringt.

Maar nog veel grootscher heerlijkheid wacht ons op den tocht naar Alpschelenhubel.

Dat is een dag-tocht. We staan vroeg op, en nemen ons noenmaal en verdere verkwikkingen als proviand mee op den rug.

Heerlijk is het loopen in den stillen, koelen, vroegen morgenstond, eerst het Kanderstegdalen een eind door, en dan langs een steil boschpad omhoog het Oeschinental in, langs de snel-vlietende wateren van den Alpbach, een zijriviertje van den Kander.

Een eindweegs het dal in, ligt een handwijzer op den grond, die u den weg omhoog naar Alpschelenhubel wijst.

Of, een „weg” is 't eigenlijk niet. „Richting” zou een beter woord zijn. Over de sterk hellende weiden moeten we omhoog, tot we „ergens” uitkomen op „n soort” tweesprong, vanwaar rechts de Hubel, links de Bonderkrinden (richting Adelboden) te bereiken is. ☞ De „soort tweesprong” was moeilijk te vinden op de

pad-looze berghelling. Maar één onzer, begaafd met buitengewonen speurzinn voor zulke „zichtbaar verstopte” weg-aanduidingen, slaagde er in, op den grond, tusschen allerlei struikgewas, de geschilderde pijlen te vinden, die den bergbestijger wegwijst moeten maken.

Maar hoe dankbaar we ook waren op onzen pad-loozen tocht toch zeker te zijn van de goede richting, zonder zorg waren we niet. Want, nevel-slieren begonnen te stijgen uit het Kanderdal, diep onder ons; zwierden, verkillend, over onze berghelling; en wat erger was, ze benamen ons het uitzicht, vooral toen de nevelen zich verdichtten tot wolken, die heel het heerlijk gezicht op de sneeuwbergen aan de overzijde aan ons gezicht onttrokken. Maar 't ergste was nog, dat die wolken zóó groot en dicht werden, dat we soms 't ons omringende nauwelijks meer zien konden, en maar dicht bij elkaar bleven loopen, om elkaar in den mist niet uit het oog te verliezen.

En... goede raad begon duur te worden. Alpschelenhubel is in den herfst even verlaten als de hooge alpen-weiden van 't hooggebergte. Geen mensch om den weg te vragen — en dan een weg, die niet eens bestond! En dien, als zoekende, te vinden, in zonschijn met vrij uitzicht, is alleraardigst werk. Wat, als we hier verdwaalden, de verkeerde richting uitgingen, en, wie weet, door noodweer overvallen werden?

Met een zucht van bejammering zetten we ons neer op een steen, midden in den mist. Waren we dáár nu zoo hoog voor geklommen, zoo vroeg voor opgestaan? We zagen niets dan dikken grauwen nevel, we voelden niets dan de koude aanraking van al dien klammen waterdamp....

En toen, plotseling, iets als een wonder. In één seconde was de heele nevel weg. Vóór ons lag gansch de prachtige sneeuwbergketen van Blümlisalp tot Grosz Rinderhorn toe, belicht door schitterenden zonschijn aan stralend blauwen hemel. Diep in het Oeschinental, dat geheel voor ons lag, blonk als kleine blauwe edelsteen de Oeschinensee.

Zúlk een uitzicht hadden we nog op geen onzer tochten in Kandersteg gehad. 't Was verreweg 't mooiste, dat we gezien hadden.

Hoe dronk onze ziel 't in! Dat plotseling verschijnen van die volle heerlijkheid was ook zoo overweldigend. Slechts enkele minuten, maar die waren als uren van weelde, duurde het.

Toen, even plotseling als ze verdwenen waren, kwamen de nevelen terug en bedekten blauwen hemel, gouden zon en witte bergen, en hulden ons weer in hun kille, witte wade.

Maar nu wisten we, wat ze verborg voor onzen blik. En ons zielsoog zag, door den dichten nevelsluier heen:

den blauwen hemel, de gouden zon, de witte bergen. Al die heerlijkheid was er nog voor ons — geen nevel kon ze ons onttrooven.

We wisten beter dan wat die nevel ons wilde diets maken, en dus wachtten we op het weerzien der heerlijkheid, die we om ons heen wisten,

En al wachtende, begrepen we ook, dat dat nevelspel symbool was van gebeuren op geestelijk gebied. Ook daar is, voor Gods kind, heerlijkheid. Blauwe hemel, gouden zonschijn, witte bergen van Gods trouw en Gods recht. Heerlijkheid, door God gewrocht, en gesierd met onvergankelijke schoonheid, opdat wij met blijdschap, met heilige blijdschap, onzen pelgrimstocht op aarde zouden volbrengen.

Maar 'tgeestelijk leven kent niet alleen de heerlijkheid, die van boven is, maar ook de nevelen, die opstijgen uit de diepte.

't Is de zonde, die de nevelen van twijfel en bekommernis doet oprijzen, en ze opjaagt, tot ze ons pad verduisteren en ons 't uitzicht benemen, — ook 't uitzicht op de heerlijkheid, die God ons geopenbaard heeft.

Dan gaat alles voor ons oog schuil. De troost van Gods beloften. De verkwikking Zijner genade. De zekerheid des geloofs.

Zóó schuil, achter dikke, dichte nevelen van zorg en zonde dat 't schijnt, neen is, of dat alles niet meer bestaat. Of er niets is rondom ons en boven ons dan lichtlooze, kille, troostlooze mist.

En dan zitten we neer in droefheid. We durven niet verder gaan, we weten niet meer, of we wel op 't goede pad zijn, en de vreeze beklemmt ons, dat 't al erger zal worden, en we verdwalen zullen, en verdolen, en misschien eindelijk omkomen....

Tot, plotseling, op een wenk van Gods genade, heel die ontmoedigende, uitzicht-benemende nevel kan optrekken. En als die nevelen van twijfel en bekommernis maar weg zijn, dan zien we immers vanzelf weer hoe rijk we zijn? Hoe groot Gods heerlijkheid is? Hoe waarachtig en getrouw al wat Hij ons openbaarde?

Wél hem, wiens zielsoog zóó geoefend is, dat hij zich niet door de aardsche nevelen laat misleiden, maar ook door den dichtsten mist zien blijft, dat boven de nevelen zich welft

de blauwe hemel van Gods genade; dat boven de nevelen straalt de Zonne der gerechtigheid; dat achter de nevelen staan de bergen van Gods trouw. Dat Zijn licht altijd schittert en verkwikt, al jaagt de aarde in wilde jacht haar wolken op, die dat Goddelijk licht wel een wijle onderscheppen kunnen, maar nooit, in der eeuwigheid nooit, vernietigen kunnen.

En zoo leeren we, op den wonderschoonen en merkwaardigen tocht naar Alpschelenhubel beter dan ooit vroeger verstaan den diepen zin van wat Jezus eens tot Thomas, die niet gelooven maar zien wou, zeide: „Zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben en nochtans zullen geloofd hebben.”

HERFSTVACANTIE IN KANDERSTEG :

7) DOOR H. S. S. KUYPER

WIE IN KANDERSTEG VERBLIJF HOUDT, maakt natuurlijk op een mooien dag den tocht over den grootschen Gemmipas. Maar, daar we dien tocht reeds meermalen op vroegere reizen gedaan hadden, besloten we ditmaal in dit opzicht aan geheel-onthouding te doen, en liever onze herfstvacantie te Kandersteg te besluiten met een uitstapje in 't nabijgelegen, om zijn schoonheid beroemde Loetschental.

Tusschen Kandersteg en 't Loetschental ligt een lange tunnel, een der laatste kunstwerken van Zwitserlands zich steeds uitbreidend spoorwegnet.

Dat spoorwegnet (aardig gevonden woord!) begon met zich uit te breiden in de dalen; de natuurlijke wegen tusschen de hooge wegen.

In 1857 werd de eerste spoorweg gebouwd tusschen Bazel en Bern, en van die hoofdlijn ging de verdere uitbreiding in de dalen voort. Eerst Thun—Bern, toen Thun—Interlaken.

Die dal-spoorwegbouw was nog zoo moeilijk niet. Verschilde niet veel van den spoorwegbouw in lage landen. Maar de Zwitsersche ingenieurs wilden hooger-op, en deden hun spoortreinen bergen opstoomen, en moeilijk bereikbare hoogten en toppen bereiken. 't Begon met den Rigi-spoorweg in 1871. Nu zijn er zulke bergsporen in Zwitserland zonder tal. En andere bergen, die „in den weg stonden,” doorboorden de ingenieurs met lange gangen, waar de spoortreinen veilig dóór konden rijden.

Een der laatste, moeilijkste en daarom mooiste tun-

nels is de tunnel, die den Loetschenberg doorboort, en Kandersteg met 't prachtige Loetschental verbindt. 't Berner Oberland met Italië. Een gedeelte van de groote route: Bern—Brieg—Simplon.

Voor zulk tunnel-werk laten de Zwitsersche ingenieurs liefst Italiaansche werklieden overkomen. Ze hebben ook den tunnelbouw van den Loetschberg volbracht.

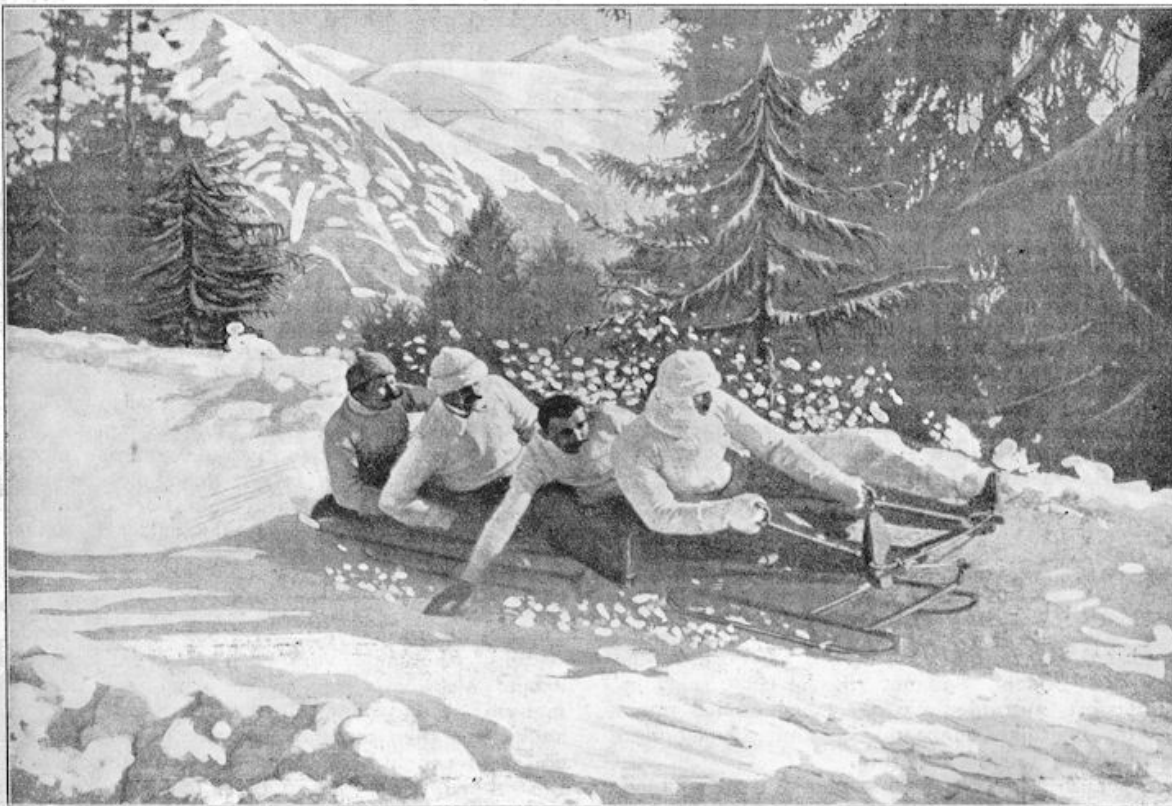
Een der laatste dagen gebeurde er een vreeselijk ongeluk in den tunnel, en vele Italiaansche werklieden vonden den dood. Ze zijn in een groot graf op 't Kandersteger kerkhof begraven, waar een mooi bronzen monument met Italiaansche opschriften aan hun tragisch einde herinnert. En hoog boven den ingang van de poort van 't kerkhof staat met groote letters in 't Italiaansch:

Zalig zijn de dooden, die in den Heere sterven.

Welk een ontzaglijk werk is het aanleggen van dezen tunnel geweest. De lengte van den Loetschberg-tunnel is bijkans zoo groot als de afstand van Den Haag naar Leiden! En welk een weemoedige gedachte, dat dit grootsche bergwerk niet tot stand is kunnen komen zonder aan zoovele arbeiders het leven te kosten!

Vóór de tunnel bestond, was het Loetschental een der moeilijkst bereikbare en daarom minst bezochte dalen van Zwitserland. Het mooie, zonnige dal met zijn sneeuwbergen en gletschers was slechts bereikbaar door steile bergpaden en eenige alpenpassen over gletschers.

Vandaar dat 't Loetschental nog zoo ouderwetsch gebleven is, en, hoewel vlak bij 't gemoderniseerde Berner Oberland, nog geheel het type van het oude Zwitserland vertoont.

WINTERVERMAAK IN HET BERGLAND

☒ Wel te verstaan van het *Fransche* Zwitserland, de Valais, dat Roomsch is. Terwijl het Berner Oberland Protestantisch en Duitsch is.

Mede daarom is een uitstapje van Kandersteg naar het Loetschental zoo aardig, omdat men in een andere wereld komt.

Een ander volk, een andere taal, andere huizenbouw, andere godsdienst, tot andere kleederdracht toe.

't Is alles „Zwitserland,” maar die Loetschenberg is de Chineesche muur geweest, die beide volksdeelen gescheiden hield.

Nu is de muur doorboord, en de tijd van Loetschental's afscheiding voor goed voorbij. ☒

't Is weer een prachtdag, als we 's morgens vroeg in den trein plaats nemen, die ons, eerst een eind het Gasterntal dóór, en dan den langen tunnel doorvoert naar Goppenstein, het eerste station in het Loetschental, waar we uitstijgen, en onzen tocht beginnen.

't Is ook weer een warme dag, en we zijn dankbaar, in 't warme Loetschental eerst een heel eind in de schaduw van den hoogen bergwand te kunnen loopen.

Eigenaardig, die heel andere wereld om ons heen. Weg zijn de lichte, mooie, groote, welverzorgde chalets van 't welvarende Kandersteg. Weg zijn ook de mooie winkels, de groote hotels, de comfort, de goede paden en makkelijke wegen.

Geen invloed nog van 't moderne verkeer in 't primitieve Loetschental! Om 't recht te doen wedervaren, moet ik zeggen, dat 't eerste gedeelte van den weg wél goed was, maar o! dat steenige, hobbelige „middeleeuwsche” pad verder 't dal in.

Hier staan weer de donker-houten, ruw-opgetrokken kleine chalets van de Valais. O, zoo mooi staan die in 't berglandschap. Langs weg en pad wilde rozenstruiken en allerlei geboomte uit 't laagland. De menschen, die we tegenkomen, dragen de kleederdracht van de Valais. En overal, in 't Roomsche dal, crucifixen.

Die kleine, schilderachtige donkerbruine berg-chalets herinneren we ons nog zoo goed van Zermatt en Evolena. We hebben ze wel eens gemist in 't meer makke Kandersteg.

De bevolking van 't Loetschental maakt den indruk armelijk te zijn, voorts vuil en goedhartig. Nog echte primitieve bergbewoners.

't Berner Oberland is, met heel Duitsch Zwitserland, veel netter en zindelijker dan 't Fransche gedeelte van Zwitserland. 't Onderscheid der rassen blijft doorwerken, ook al wonen ze in één land.

We liepen door 't zonnige dal, over 't steenige bergpad, van dorp naar dorp, steeds hooger op, over 't gehucht Ferden en Kippel — 't voornaamste dorp van Loetschental — naar Ried, met steeds mooier uitzicht op de sneeuwbergen, die links en rechts het dal begrenzen, en den geweldigen Long Glacier (lange gletscher), die het dal afsluit.

Buiten en boven Ried vonden we een heerlijk plekje onder de schaduw van een paar pijnboomen, en met onbelemmerd uitzicht op de grootsche witte pracht van de Long Glacier.

't Rood en blauw van vossbessen en boschbessen lokte op den bodem, en met dit heerlijke „gratis” fruit tot dessert, nuttigden we ons meegenomen noenmaal in de heerlijke eenzaamheid van dit wonder-schoone plekje in Gods schepping.

En we waren 't er over eens, dat 't in den zomer zeker véél te warm zou zijn, om zulk een wandeling in den zonneschijn door 't Loetschental te doen.

☒ 't Was ons laatste noenmaal buiten — onze laatste tocht in 't hooggebergte — ons laatste samenzijn in de pracht der eeuwige-sneeuwwereld. Want onze vakantie-dagen waren voorbij. 't Volgend artikel op ons „program van actie” luidde: „koffers pakken en vertrekken.”

Met dit altijd eenigszins weemoedig vooruitzicht voor oogen, gedachten we, omringd door zoo verkwikkende eenzaamheid en verheffende scheppings-heerlijkheid, nog eens dankbaar al het goede, dat wij ook in deze vakantie weer uit Gods hand ontvangen hadden.

En voor al wat we in onze heerlijke herfst-vacantie in Kandersteg genoten hadden, wisten we geen betere woorden te vinden dan den juichtoon, waarmee een van Davids heerlijkste lofpsalmen inzet: ☒

Loof den Heere, mijne ziel, en vergeet geene van Zijne weldaden!

H. S. S.-K.

VAN ONS DE ARBEID ☒ VAN GOD DE ZEGEN ☒

ALS EEN FABRIEK MET EEN DRIEHONDERD man personeel gedachtenis viert van haar vijfen-twintigjarig bestaan, en bij die gelegenheid gegeven kan worden op den grooten omvang, dien het bedrijf heeft verkregen in dit betrekkelijk kort tijdsverloop, is het zeker niet te onpas, een enkel woord te spreken over den zegen van en op den arbeid.

De bekende „Van Melle's Confectionery Works” te Breskens zijn wel een bewijs, dat arbeid een zegen kan worden geacht, en dat God den arbeid zoo gaarne zegenen wil, als het van Hem wordt verwacht. Met een paar mannen in een kleine ruimte begonnen, heeft de heer Izak van Melle, de oprichter dezer fabriek, niet alleen het personeel der fabriek, maar ook de productie en den omzet ervan, in een kwart-eeuw kunnen verhonderdvoudigen, zoodat heel wat gezinnen in dit omvangrijk bloeiend bedrijf een goed bestaan vinden, ja, zelfs het lot van de kleine visschersplaats er, naar het getuigenis van den burgemeester, mee samengeweven is.

Zoo treffend wordt ons de zegen van en op den arbeid voorgesteld door de teekening, waarop een stoere arbeider staat afgebeeld, in het midden en met de kenteekenen van zijn arbeid, het hoofd buigend om den God van den arbeid af te bidden, Zijn onmisbaren zegen te schenken. Terecht staan er de woorden onder: Van ons de arbeid — van God de zegen.

Dit is zoo geheel in overeenstemming met hetgeen Salomo heeft gezegd in het tiende hoofdstuk van zijn Spreuken. Wij lezen daarin deze twee gedachten: „De hand des vlijtigen, die maakt rijk,” en „De zegen des Heeren, die maakt rijk.”

De arbeid wordt in onzen tijd veelal als een vloek of als een last beschouwd. Maar geheel ten onrechte. De arbeid is niet als een vloek door de zonde in de wereld gekomen. Vóór den zondeval heeft God den arbeid als een zegen geschonken. Hij heeft tot den mensch gezegd, dat Hij hem in den hof van Eden stelde, om dien te bouwen en te bewaren. De arbeid zou hem een lust zijn. Want zijn hand zou zich vlijtig uitstrekken, om groei en bloei te bevorderen; om alles te weren, wat die zou kunnen verhinderen. En het werk zou den meester loven. ☒